

■ УДК 78.087.681.071.2

М. П. Вишленков, старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КЕРІВНИКА ДИТЯЧОГО ХОРУ

Розглядаються проблеми професійної майстерності керівника дитячого колективу. Аналізуються особливості сучасних умов існування хорової творчості й акцентується на необхідності вдосконалення професіоналізму таких фахівців. На основі аналізу практики сучасного хорового дитячого виконавства узагальнюються уявлення про базові складові професійної майстерності керівника, яка розглядається в єдності об'єктивних (технологічних, соціально-психологічних) і суб'єктивних (культурно-особистісних) якостей фахівця.

Ключові слова: модель, професійна майстерність хормейстера, дитячий хоровий колектив, зміст; технологічні, соціально-психологічні, культурно-особистісні складові майстерності.

Н. П. Вишленков, старший преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА РУКОВОДИТЕЛЯ ХОРА

Рассматриваются проблемы профессионального мастерства руководителя детского коллектива. Анализируются особенности современных условий для существования хорового творчества и акцентируется на необходимости совершенствования профессионализма таких специалистов. На основе анализа практики современного хорового детского исполнительства обобщены представления о базовых составляющих профессионального мастерства руководителя, которое рассматривается в единстве объективных (технологических, социально-психологических) и субъективных (культурно-личностных) качеств специалиста.

Ключевые слова: модель, профессиональное мастерство хормейстера, детский хоровой коллектив, содержание; технологические, социально-психологические, культурно-личностные составляющие мастерства.

M. P. Vishlenkov, Senior Lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

CONTENT AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL SKILLS OF A CHILDREN'S CHOIR LEADER

The author considers the problem of professional skills of a children's choir leader. The characteristic features of modern conditions of choral

creativity are analyzed with emphasis on the need to improve the professionalism of specialists. Understanding of basic components of choirmaster professionalism is summarized. The author suggests a model of professional skills based on the analysis of modern children's choral performance practice. This model is regarded as a holistic unity of objective (technological, social and psychological) and subjective (cultural and personal) professional qualities required for a successful work with a children's collective.

Key words: model, professional skills, children's choir, content; technological, social, psychological, cultural and personal components mastery.

У сучасних економічних і соціально-політичних умовах комерціалізація культури й освіти витісняє загальнолюдські цінності як гуманістичну основу духовної культури особистості. Реальні орієнтації на ринок і гроші призводять до зниження престижу фахівців аматорської художньої творчості, зокрема хорової культури.

Нині інтенсивними темпами розвивається сфера шоу-бізнесу, яка потребує від керівника будь-якого творчого колективу зважати на специфіку участі в подібних заходах, витримувати конкуренцію та визначати необхідність упровадження синтетичних, комбінованих варіантів концертних виступів хорових колективів, поєднання власне вокально-хорового виконання з елементами хореографії, театралізації, використанням інструментального, звукового або образотворчого супроводу. Організація таких виступів потребує від хормейстера відповідних знань, умінь зважати на своєрідність художнього маркетингу, реагувати на реальний попит, контактувати з людьми, спонсорами, меценатами, організаціями; таких особистісних якостей, як підприємливість, ініціативність, самостійність та ін. Звідси — посилені вимоги до професійного потенціалу хормейстера й особливо — дитячого колективу. Підстави для цього твердження такі.

По-перше, в останні десятиріччя спостерігається тенденція появи дітей, котрі істотно відрізняються від своїх однолітків минулого століття. Високі інтелектуальні здібності, дух бунтівництва, підвищене неприймання догм, вільнолюбна вдача, посилений потяг до правдивості, неприйняття авторитетів і водночас схильність до творчості — особливості сучасних дітей (про специфіку роботи з такими дітьми йдеться в статті «Арт-терапія як сучасний метод музичного виховання дітей та юнацтва» / Л. С. Азарцева, М. П. Вішленков // *Культура України*. — № 27).

По-друге, слухання сучасної поп-музики з електронних пристроїв не сприяє музичному розвитку сучасної дитини. Значна

кількість підлітків мають дефект мовлення, нерозвинений внутрішній слух, що не дозволяє дитині співвідносити почуте з практичним відтворенням музичного звуку.

Усунути ці проблеми допомагає хоровий спів — мистецтво унікальних виконавських і освітніх можливостей. Під час співу в хорі діти виконують не тільки художньо-виконавські, а й важливі «дитячі» життєві завдання. Тому на керівника дитячого хору покладається величезна відповідальність щодо музичної освіти дітей, і виховання маленької людини. Досвід практичної роботи автора статті протягом понад двадцяти років художнім керівником та диригентом хору хлопчиків «Азь і Буки» Харківського національного академічного театру опери та балету й останні три роки — зі старшим хором у ДМШ № 11 підтверджує вищесказане.

З метою популяризації дитячого хорового виконавства у світовій, зокрема вітчизняній, практиці, проводяться різні фестивалі та конкурси, завданнями яких є:

- активізація діяльності дитячих хорових колективів і підвищення рівня їх виконавства;
- збагачення дитячого репертуару кращими зразками вітчизняної та світової хорової літератури;
- підвищення професійної майстерності керівників дитячих хорових колективів;
- відродження традицій хорового співу в різних країнах;
- забезпечення умов для обміну досвідом, установалення творчих контактів;
- зміцнення професійних зв'язків хормейстерів.

Таким чином, проблема вдосконалення професіоналізму сучасних хормейстерів дитячих хорів є однією з пріоритетних.

Ці обставини стали причиною для роздумів над змістом і структурою професійної майстерності керівника дитячого хору.

Мета статті — на основі аналізу практики сучасного хорового дитячого виконавства та власного досвіду узагальнити уявлення про базові складові моделі професійної майстерності керівника цього профілю та запропонувати власне бачення цієї проблеми.

Спеціального дослідження, спрямованого на розробку концепції професійної майстерності керівника дитячого хорового колективу, понині не здійснювалося. Аналіз наукової літератури засвідчив, що більшою мірою проблема професійної майстерності розроблена стосовно діяльності вчителя, вихователя (К. Д. Ушинський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, Н. В. Кузьміна, В. О. Слатьонін тощо).

Питання професійної готовності, культури, компетентності фахівців різного профілю, які пов'язані з проблемою нашого дослідження, аналізуються в розвідках Л. С. Азарцевої, Н. К. Бакланової, О. Я. Винокура, М.Т. Картавцевої, В. Ф. Савіної, Т. М. Царика, С. С. Рибіна та ін. Психологічному аналізу диригентської діяльності, музичних здібностей та розгляду їх структури присвячені праці В. П. Анісімова, Л. Л. Бочкарьова, Г. Л. Ержемського, Б. М. Теплова, Ю. О. Цагарелі та багатьох інших дослідників.

Питання диригентської техніки, особливостей репетиційного процесу, хорової звучності, інтерпретації та стилю виконання, строю, ансамблю, дикції й орфоєпії в хоровому співі розроблялися майстрами хорової культури: Л. М. Андреевою, Г. О. Дмитрівським, О. А. Єгоровим, С. А. Казачковим, М. М. Канерштейном, А. Ю. Мархлевським, К. Б. Птицею, П. Г. Чесноковим.

Методику вокально-хорової роботи з дитячими колективами висвітлювали відомі діячі: В. С. Попов, В. Г. Соколов, Г. О. Струве та ін. Що стосується моделі професійної майстерності керівника дитячого колективу, то ця проблема перебуває поза межами їхньої уваги.

В окремих дослідженнях, переважно статтях у мережі інтернет про конкретні дитячі хорові колективи, лише згадуються поняття «професійний рівень керівника», «високий професійний рівень». Однак зміст і значення цих термінів не визначено. У контексті тієї чи іншої розвідки стає зрозумілим, що маються на увазі творчі успіхи хормейстера та його колективу. Проте майстерність фахівця не можна обмежувати тільки вміннями для досягнення кінцевих результатів, оскільки вона передбачає цілий спектр загальних і спеціальних знань, умінь, навичок, здібностей і особистісних якостей, які необхідні керівникові дитячого хору для успішної діяльності. Тобто йдеться про модель його професійної майстерності.

Нині існує досвід щодо принципів формування моделей фахівців культури художнього профілю (Н. К. Бакланова, Н. В. Новікова, Т. М. Царик та ін.), так і стосовно конкретних способів їх застосування. Усі існуючі моделі чи перелік професійних якостей фахівця складаються з таких параметрів: вимоги до посади в організації, де він працюватиме, необхідні знання, вміння, навички, специфічні соціальні, психологічні якості, властивості особистості, які допоможуть їй успішно виконувати свою роботу.

Пропонуємо інший метод: від аналізу специфіки сучасної практичної діяльності керівника дитячого хору до побудови моделі його професійної майстерності. Тому звернемося до професійної

діяльності та проаналізуємо зміст і структуру майстерності фахівця означеного профілю.

Отже, його діяльність складається із сукупності організаційних, навчально-виховних та художньо-творчих завдань і спрямована на організацію умов для всестороннього та гармонійного розвитку дитини. Усі завдання та відповідні їм види діяльності хормейстера (організаційна, навчальна, репетиційна, концертна) тісно пов'язані між собою, хоча і мають кожна свою специфіку. На практиці вони виконуються одночасно. Навчальна робота, як і художньо-творча, неможливі без значних організаційних зусиль керівника, знання технології того чи іншого виду діяльності. Водночас завдяки організаційним, спеціальним та особистісним якостям хормейстер вирішує педагогічні й художні завдання, спрямовані на забезпечення успішної життєдіяльності колективу. Крім того, для останнього необхідні різні соціальні контакти, встановлення системи відносин керівника з учасниками хору, адміністрацією закладу чи організації, продюсерами, спонсорами тощо.

Таким чином, діяльність хормейстера дитячого вокально-хорового колективу слід розглядати цілісно, як сукупність технологічних, соціально-психологічних і культурно-особистісних компонентів у їх зв'язку та єдності.

До технологічного блоку професійної майстерності належать такі умови: матеріально-технічні (все необхідне для забезпечення навчальних занять з хоровими групами і репетиційного процесу загалом); просторово-часові (оптимальні місце і час для досягнення високого результату); нормативно-правові (вся законодавча база, що регламентує роботу з дітьми); різні методи, методики, форми та засоби.

Соціально-психологічний блок — це передусім стосунки: між керівником і учасниками колективу; керівником та іншими творчими працівниками закладу, міста; керівником і адміністрацією; керівником, продюсерами та благодійниками; керівником і потенційною аудиторією.

До культурно-особистісного блоку належать: загальнокультурний та професійний рівні керівника колективу; загальні та спеціальні здібності; мотиваційна сфера.

Зважаючи на зазначене, можна визначити професійну майстерність керівника хору як єдність об'єктивних (технологічних, соціально-психологічних) і суб'єктивних (культурно-особистісних) якостей фахівця, необхідних для виконання свого професійного обов'язку. Це дозволяє ретельніше проаналізувати поняття «зміст» та «структура» професійної майстерності.

Згідно із законами діалектики, «зміст» і «форма» перебувають в органічній єдності. Вони є співвідносними поняттями, які відображають дві взаємозалежні, суперечливі сторони явища чи процесу. Важливо, що кожен елемент будь-якої моделі має у своєму змісті певну кількість елементарних складових, які взаємодіють одна з одною й розміщені в певній послідовності. Унаслідок цього формується структура — форма моделі, яка характерна для певної професійної діяльності.

Таким чином, зміст належить до форми як його об'єктивна основа, а форма — до змісту як його організація. Зміст є визначальним у цілісному уявленні про єдність усіх складових, які притаманні предмету дослідження. Це визначення майже ідентичне поняттю «сутність», оскільки категорія «зміст» тісно пов'язана з ним. Проте останнє абстрактніше, ніж категорія змісту. Якщо «сутність» визначає головний, вирішальний, внутрішній зв'язок предметів, що є його основою, то поняття «зміст» дещо вужче терміна «сутність». Воно також відображає внутрішній і вирішальний зв'язок, але не в його найзагальнішому вигляді, а в такому, що реалізується в кожному окремому предметі. У конкретному випадку — це професійна майстерність керівника дитячого колективу, а не хормейстера в цілому і тим більше — не професійна майстерність узагалі. Таким чином, зміст — це прояв сутності в нашій специфіці (дитяче хорове виконавство), внутрішній зв'язок в окремому.

Щодо структури професійної майстерності керівника дитячого хору, то це — відносно усталена послідовність внутрішніх зв'язків і відносин між об'єктивними (технологічними, соціально-психологічними) та суб'єктивними (культурно-особистісними) складовими фахівця. Це — знання, вміння, навички, культурно-особистісні якості та мотиваційна сфера керівника, необхідні для реалізації організаційного, навчально-виховного та художньо-творчого видів професійної роботи з дитячим хоровим колективом.

Таким чином, якщо професійну майстерність розглядати як систему, то її структура являє собою єдність двох підсистем.

1. Об'єктивні фактори — знання про технологічний і соціально-психологічний аспекти діяльності хормейстера та відповідні їм уміння.

2. Суб'єктивні фактори — культура особистості хормейстера, його морально-вольова та професійна спрямованість: ерудиція; переконання, настрої, цінності; загальні та спеціальні здібності; мотиваційна сфера.

Технологію професійної майстерності слід розуміти як методику організації й управління творчою діяльністю колективу, яка містить організаційну, педагогічну і художньо-творчу складові. Організаційна технологія — це безпосереднє створення колективу та забезпечення його стабільного функціонування в усіх видах діяльності. Педагогічна технологія — це організація навчально-виховного процесу в дитячому колективі. Вона передбачає знання й уміння організувати індивідуальні, групові, колективні заняття з дітьми й виховні заходи: підготувати приміщення, обладнати його необхідними засобами навчання; скласти зручний для всіх розклад занять; обрати оптимальний метод (для роботи з дітьми найкраще інтерактивний), форму занять, засоби (дидактичні матеріали, ігрові картки із зображенням нот і ритмічних малюнків, музичні фрагменти, асоціативні образотворчі замальовки тощо); користуватися педагогічною технікою (володіти власними емоціями та настроєм у будь-якій конфліктній ситуації, досягати поставленої мети за допомогою вербальних і невербальних засобів комунікації, проявляти психологічну гнучкість, орієнтуючись на показники «зворотного зв'язку»; використовувати адекватні педагогічні методи впливу на особистість дитини, підтримувати дисципліну під час занять, проявляти самоконтроль); оцінювати, аналізувати та коригувати результати своєї діяльності.

Художньо-творча технологія спрямована на забезпечення репетиційної роботи та концертної діяльності. Це потребує від керівника опанування методики підготовки та проведення репетицій і концертних виступів: відбору репертуару з урахуванням його новизни, актуальності, зв'язку з національно-художніми традиціями; музичного, вокально-хорового та художньо-виконавського аналізу репертуару; реалізації авторського задуму; використання художньо-технічних засобів (ефективного використання мікрофонів, «плюсовок» і «мінусовок»; акустичних можливостей сценічного майданчика та залу для слухачів; музичних інструментів і рухів для досягнення шоу-ефекту).

Але зацентруємо, що на практиці всі аспекти технології реалізуються одночасно та в нерозривній єдності: художньо-творча передбачає техніку організації репетиційних занять і концертних виступів, педагогічна — об'єднує художньо-творчу й організаційну роботу керівника.

Особливості діяльності педагога-вихователя потребують не тільки знань, умінь та навичок технології, але і здатності керувати відносинами в колективі та поза його межами. Тому рівень соціально-психологічних умінь і навичок характеризуватимуть

однойменний структурний компонент професійної майстерності хормейстера. Їх можна умовно поділити на три групи: а) ставлення до різних видів предметної діяльності, своїх професійних обов'язків, предмета праці, навколишньої дійсності; б) до колег, дітей, їх батьків, представників адміністрації, продюсерів, меценатів і спонсорів; в) до самого себе (самоорганізація, самосвідомість, самооцінка, самокритичність, здатність адекватно сприймати критику).

Але на практиці не все залежить від технології. Для досягнення оптимального результату у творчій діяльності необхідно проявляти культурно-особистісні якості: професійну спрямованість, особистісні якості керівника, його інтелектуальний та естетичний потенціал, морально-вольову сферу, психофізіологічну врівноваженість. Розвинута культурно-особистісна основа хормейстера багато в чому є запорукою його успішної діяльності з хором. Від психологічних і особистісних здібностей керівника залежить здобуття необхідних знань, набуття вмінь і навичок. Тому в структурі здібностей можна виокремити загальні та спеціальні.

Під загальними слід розуміти якості, необхідні хормейстерові в будь-якій діяльності: організаційні, педагогічні, інтелектуальні, естетичні та фізичні здібності. Вони є базою для успішної організації й управління навчально-виховною та художньо-творчою діяльністю колективу. Щодо спеціальних, то вони зумовлені видами професійної діяльності керівника та специфікою роботи з дитячим хором.

Організаційні здібності виявляються у двох аспектах: налагодженні й управлінні всіма видами діяльності колективу, особистій поведінки на всіх етапах роботи з хором, зокрема власної творчості. Серед них можна виокремити такі: долучення дітей до хору, зацікавлення їх перспективами художньо-творчої діяльності; поділ за хоровими партіями з урахуванням їх голосових та музичних можливостей; використання інтерактивних способів активізації інтересу дітей до творчого процесу; виявлення кола спонсорів та меценатів, які матеріально підтримуватимуть творчі проекти хормейстера тощо

Для організації власної діяльності керівник повинен мати здібності до самостійної роботи, бути ініціативним, пунктуальним, спостережливим, дисциплінованим, цілеспрямованим, зібраним, охайним, вимогливим до себе.

До педагогічних здібностей належать ті, котрі є базовими для педагогічної роботи хормейстера: проектувальні, конструктивні, комунікативні, дидактичні, перцептивні, експресивні та творчі.

Особливості виконавської і навчально-виховної діяльності хормейстера передбачають необхідність розвитку спеціальних здібностей (музичних, диригентських та ін.).

До властивостей особистості керівника дитячого хору належать: уявлення, схильність і інтерес до професії, сила волі, емоційність, темперамент, уважність. Зміст цього структурного блоку професійної майстерності визначається, передусім, світоглядом керівника. Структуру його становлять такі моральні категорії, як професійний обов'язок, розуміння смислу життя, сумління, справедливість, відповідальність, доброта тощо.

Діяльність диригента, педагога, творця передбачає високу фізичну культуру, здатність до перенесення довготривалих фізичних і розумових напружень, потребу фізичного самовдосконалення.

Нарешті, до професійної майстерності керівника дитячого хору належить мотиваційна сфера особистості.

Зважаючи на означене, підсумуємо.

Професійна майстерність керівника дитячого хору визначається його практичною діяльністю, яка складається з єдності організаційних, навчально-виховних, художньо-творчих завдань і спрямована на організацію умов для всестороннього та гармонійного розвитку дитини. Це надає підстав розглядати професійну майстерність цілісно в єдності об'єктивних (технологічних, соціально-психологічних) і суб'єктивних (культурно-особистісних) якостей фахівця, потрібних йому в процесі успішної діяльності з колективом.

Перспективами подальших досліджень може бути вивчення можливостей використання інтерактивних методів вокально-хорової роботи з дітьми, розробки спеціальних ігор, використання «дитячих» (образних) розспівок, скоромовок для роботи над дикцією та методик їх застосування на різних етапах вокально-хорової роботи з дітьми.

Список використаних джерел

1. Азарцева Л. С. Формирование профессионального мастерства будущих руководителей самодеятельных оркестровых коллективов в процессе практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. С. Азарцева. — М., 1989. — 16 с.
2. Бакланова Н. К. Психолого-педагогические основы профессионального мастерства специалистов культуры художественного профиля : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Н. К. Бакланова. — М., 1997. — 24 с.
3. Коробка Т. С. Комунікаційний процес у хоровому виконавстві як складна система творчих взаємозв'язків / Т. С. Коробка // Наук. вісн. НМАУ ім. П. І. Чайковського : зб. ст. Культурологічні аспекти сучасного мистецького дискурсу. Пам'яті Л. К. Каверіної. — Вип. 106. — Київ, 2013. — С. 377-392.

4. Лашченко А. П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития / А. П. Лашченко. — Киев : Муз. Украина, 1989. — 134 с.
5. Макаренко Г. Г. Творчість диригента: Естетико-мистецтвознавчі виміри : монографія / Г. Г. Макаренко — Київ : Факт, 2005. — 328 с.
6. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе / Д. Огороднов. — Київ : Муз. Україна, 1989. — 215 с.
7. Пучко-Колісник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен : автореф. дис. ... канд. музикознав. / Ю. В. Пучко-Колісник. — Київ, 2009. — 18 с.
8. Ткач Т. С. Деякі теоретичні аспекти музичної комунікації у сфері хорового виконавства / Ю. С. Ткач // Наук. вісн. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Естетика і практика сучасної мистецької освіти : зб. ст. — Вип. 74. — Київ, 2008. — С. 50-57.
9. Рыбин С. С. Формирование профессиональной культуры организаторов театрально-концертной деятельности : автореф. дисс. ... канд. пед. наук / С. С. Рыбин. — СПб, 2007. — 16 с.

References

1. Azartseva L. S. Formirovanie professionalnogo masterstva budushchikh rukovoditelei samodeiatelnykh orkestrovyykh kollektivov v protsesse praktiki : avtoref. diss. ... kand. ped. nauk / L. S. Azartseva. — M., 1989. — 16 s.
2. Baklanova N. K. Psykhologo-pedagogicheskie osnovy professionalnogo masterstva spetsyalistov kultury khudozhestvennogo profilia : avtoref. diss. ... d-ra ped. nauk / N. K. Baklanova. — M., 1997. — 24 s.
3. Korobka T. S. Komunikatsiyni protses u khorovomu vykonavstvi yak skladna systema tvorchykh vzaïmozv'iazkiv / T. S. Korobka // Naук. visn. NMAU im. P. I. Chaykovskoho : zb. st. Kulturolohichni aspekty suchasnoho mystetskoho dyskursu. Pamiati L. K. Kaverinoi. — Vyp. 106. — Kyiv, 2013. — S. 377-392.
4. Lashchenko A. P. Khorovaia kultura: aspekty izucheniia i razvitiia / A. P. Lashchenko. — Kiev : Muz. Ukraina, 1989. — 134 s.
5. Makarenko H. H. Tvorchist dyryhenta: Estetyko-mystetstvoznachchi vymiry : monohrafiia / H. H. Makarenko — Kyiv : Fakt, 2005. — 328 s.
6. Ohorodnov D. Muzykalno-pevcheskoe vospitanie detei v obshcheobrazovatelnoi shkole / D. Ohorodnov. — Kyiv : Muz. Ukraina, 1989. — 215 s.
7. Puchko-Kolisnyk Yu. V. Diialnist dyryhenta-khormeistera yak sotsiokulturnyi fenomen : avtoref. dys. ... kand. muzykoznav. / Yu. V. Puchko-Kolisnyk. — Kyiv, 2009. — 18 s.
8. Tkach T. S. Deiaki teoretychni aspekty muzychnoi komunikatsii u sferi khorovoho vykonavstva / T. S. Tkach // Naук. visn. NMAU im. P. I. Chaykovskoho. Estetyka i praktyka suchasnoi mystetskoi osvity : zb. statei. — Vyp. 74. — Kyiv, 2008. — S. 50-57.
9. Rybin S. S. Formirovanie professionalnoi kultury organizatorov teatralno-kontsertnoi deiatelnosti : avtoref. diss. kand. ped. nauk / S. S. Rybin. — SPb., 2007. — 16 s.

■ UDC 78.087.681.071.2

M. P. Vishlenkov, Senior Lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv
vischlenkov.nikolaj@yandex.ua

CONTENT AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL SKILLS OF A CHILDREN'S CHOIR LEADER

The aim of this paper is to analyze the modern practice of children's choral performance, to summarize the basic components of choirmaster's professional skills model and to present the author's understanding of the subject.

Research methodology. Nine major publications on the subject (survey reports, monographs, dissertations and scientific research work) have been reviewed. Professional culture and competence of specialists in various fields were considered, the specificity of choral conducting was analyzed.

Results. It has been found that professional skills of a choirmaster are determined by his/her practical activity. This gives reasons to consider professional skills as a holistic unity of objective (technological, social and psychological) and subjective (cultural and personal) professional qualities required to enable him/her to conduct a collective successfully. The technical components of mastery are material, spatio-temporal and regulatory conditions; different methods, techniques, forms and tools. The socio-psychological component forms a system of choirmaster's relations with the artists, administrators, producers, etc. The choirmaster's cultural and professional level, his/her general and special abilities and motivation are part of the cultural and personal component of the specialist's mastery. It has been found that its content is the manifestation of essence of children's choral performance, and mastery structure includes knowledge, skills, cultural and personal qualities and motivation sphere of choirmaster.

Novelty. For the first time the concept of professional skills of children's choir conductor is formulated, its content and structure are described in detail.

The **practical significance.** The article could be useful for researchers of choral performance problems and for the study of various professional skills of children's collective conductors.

Key words: model, choirmaster, professional skills, content, structure, children's choir: technological, social, psychological, cultural and personal components of mastery, children's choir conductor.

Надійшла до редколегії 14.05.2015 р.